

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja valmiuslain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja valmiuslain muuttamisesta (HE 120/2024 vp): Asia on saapunut työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan ja hallintovaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:

- perustuslakivaliokunta PeVL 55/2024 vp
- hallintovaliokunta HaVL 20/2024 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- johtava asiantuntija Ville Heinonen, työ- ja elinkeinoministeriö
- erityisasiantuntija Riku Hurme, työ- ja elinkeinoministeriö
- johtava lakimies Marjaana Sauvola-Lukkari, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto
- johtaja Pirjo Juntunen, Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto
- palvelujohtaja Päivi Laine, Satakunnan TE-toimisto
- koulutus- ja työllisyysasioiden päällikkö Mikko Heinikoski, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- ekonomisti Tom-Henrik Sirviö, STTK ry
- asiantuntija Mikko Räsänen, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- muutoskoordinaattori Seija Lehtonen, Suomen Kuntaliitto
- työllisyys- ja sosiaalipolitiikan asiantuntija Patrik Tötterman, Kunta- ja hyvinvointialueuudantajat KT
- toiminnanjohtaja Jukka Haapakoski, Työttömien Keskusjärjestö ry
- asiantuntija Reetta Pietikäinen, Into - etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry
- edunvalvontapäällikkö Anne Perälähti, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Valiokunnan mietintö TyVM 15/2024 vp

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- oikeusministeriö
- valtiovarainministeriö
- tietosuojavaltuutetun toimisto
- yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto
- KEHA-keskus
- Etelä-Karjalan työllisyysalue
- Akava ry
- Helsingin kaupunki
- Tampereen kaupunki
- HUS-yhtymä
- Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- Vammaisfoorumi ry

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei huomautettavaa:

- Suomen Yrittäjät ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työvoimapalveluiden järjestämisestä annettua lakia ja valmiuslakia.

Työvoimaviranomainen voisi myöntää palkkatukea kunnalle tai kuntayhtymälle ainoastaan alentuneesti työkykyisen henkilön tai 60 vuotta täyttäneen pitkään työttömänä olleen henkilön palkkaamiseen. Palkkatuen myöntäminen kunnalle tai kuntayhtymälle ammatillisen osaamisen parantamiseen ei olisi enää mahdollista. Työvoimaviranomainen voisi kuitenkin myöntää palkkatukea ammatillisen osaamisen parantamiseen Helsingin kaupungille siltä osin kuin työllistettävä henkilö työllistyisi sellaisiin tehtäviin, joista muualla Suomessa vastaa hyvinvointialue. Palkkatukea voitaisiin myöntää edelleen myös hyvinvointiyhtymälle.

Palkkatukeen ehdotettavilla muutoksilla toteutettaisiin pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa linjattua 37 miljoonan euron työllisyysmäärärahojen tason alentamista vastaava muutos kuntien tehtäviin. Samalla palkkatukea kohdennettaisiin hallitusohjelman mukaisesti erityisesti yksityiselle ja kolmannelle sektorille.

Valmiuslakiin tehtäisiin työvoimapalveluiden järjestämisvastuun siirrosta johtuvat viranomais-ten tehtäviä ja työvelvollisuusrekisteriä koskevat muutokset.

Esitys liittyy valtion vuoden 2025 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2025.

Valiokunnan mietintö TyVM 15/2024 vp

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työvoimapalveluiden järjestämisestä annettua lakia (380/2023) kunnalle tai kuntayhtymälle myönnettävän palkkatuen edellytysten ja siihen liittyvien säännösten osalta sekä valmiuslakia (1552/2011) työnvälityspakkoon ja työvelvollisuuden toimeenpanoon liittyvien asioiden osalta.

Esityksen tavoitteena on sopeuttaa julkisen talouden menoja. Palkkatukeen ehdotettavilla muutoksilla toteutetaan hallitusohjelmassa linjattua 37 miljoonan euron työllisyysmäärärahojen tason alentamista vastaava muutos kuntien tehtäviin. Samalla palkkatukea kohdennetaan hallitusohjelman mukaisesti erityisesti yksityiselle ja kolmannelle sektorille, millä tavoitellaan palkkatuen käytön vaikuttavuuden parantamista.

Esityksen tavoitteena on lisäksi saattaa työvoimaviranomaista koskeva sääntely valmiuslaissa vastaamaan työvoimapalveluiden järjestämisvastuun siirron myötä viranomaisissa tapahtuvia muutoksia. Lisäksi tavoitteena on tarkentaa työvelvollisuusrekisterin rekisterinpitäjyyttä ja rekisteriin liittyviä tiedonsaantioikeuksia sekä selkeyttää työnvälityspakon ja työvelvolliselle työmääräyksen antamisen toimeenpanovaltaa Ahvenanmaan maakunnassa.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä osittain muutettuina jäljempänä esitettävien huomioiden.

Palkkatuki

Palkkatuki on työttömän työnhakijan työllistymisen edistämiseksi tarkoitettu tuki, jonka työvoimaviranomainen voi myöntää työnantajalle palkkakustannuksiin. Palkkatuella tuetun työn tarkoituksena on edistää työttömän työnhakijan työllistymistä avoimille työmarkkinoille parantamalla hänen ammatillista osaamistaan. Palkkatuella edistetään myös alentuneesti työkykyisen sekä 60 vuotta täyttäneen pitkään työttömänä olleen mahdollisuuksia saada työtä ja osallistua työelämään. Voimassa olevan sääntelyn mukaan palkkatukea voidaan myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, hyvinvointialueelle, muulle yhteisölle ja työnantajalle, mutta ei kuitenkaan valtion virastolle tai laitokselle. Palkkatuki on työttömän työnhakijan työllistymisen edistämiseksi tarkoitettu harkinnanvarainen tuki, eikä työnantajan taloudellisen tuen tarve tai työnantajan toimintaedellytysten turvaaminen ole peruste myöntää palkkatukea.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että kunnalle tai kuntayhtymälle palkkatukea voidaan jatkossa myöntää tai jatkaa ainoastaan työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 87 §:n (työllistettävä alentuneesti työkykyinen) tai 89 §:n (työllistettävä 60 vuotta täyttänyt pitkään työttömänä ollut henkilö) nojalla. Esityksen mukaan palkkatuen myöntäminen kunnalle tai kuntayhtymälle ammatillisen osaamisen parantamiseen ei ole enää mahdollista jatkossa. Työvoimaviranomainen voi kuitenkin myöntää palkkatukea ammatillisen osaamisen parantamiseen Helsingin kaupungille siltä osin kuin työllistettävä henkilö työllistyy sellaisiin tehtäviin, joista muualla Suomessa vastaa hyvinvointialue. Samassa yhteydessä säännöstä tarkennetaan siten, että palkkatukea ammatillisen osaamisen parantamiseen voi myöntää jatkossakin hyvinvointiyhtymälle.

Valiokunnan mietintö TyVM 15/2024 vp

Esityksen mukaan palkkatuen myöntäminen kunnalle tai kuntayhtymälle vähentyy muutosten myötä arviolta noin 35—53 miljoonaa euroa vuodessa. Työvoimapalveluiden järjestämistehtävän supistuessa tältä osin momentille 28.90.30 (Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen) tehdään 37 miljoonan euron vähennys, joka asettuu vaihteluvälin alarajan lähelle. Siirtymävaiheesta johtuen vaikutus ei kuitenkaan ole täysimääräinen vielä vuonna 2025, vaan toteutuu arviolta 21—37 miljoonan euron suuruisena. Muutokset ehdotetaan kuitenkin siirtymävaiheesta riippumatta huomioitaviksi vuoden 2025 talousarviossa 37 miljoonan euron säästöä vastaavasti. Esityksen mukaan siirtymävaiheessa on epätodennäköisempää, että toteutuva säästö on 37 miljoonan euron suuruinen, vaikka se mahtuukin arvioitun vaihteluvälin sisälle. Pitkällä aikavälillä säästö saattaa kuitenkin olla arvioitua suurempi, jolloin myöhempien vuosien valtionosuudet kompensoivat vuoden 2025 mahdollisesti alimitoitettua valtionosuutta.

Esityksellä ei arvioida olevan merkittäviä negatiivisia työllisyysvaikutuksia sen perusteella, että tutkimusten mukaan julkisen sektorin palkkatukityöllistämisen vaikuttavuus tuloihin ja työllisyyteen palkkatuetun työn päättymisen jälkeen on jäänyt vähäiseksi. Valiokunta pitääkin perusteltuna esityksessä valittua ratkaisua kohdentaa työvoimapalveluihin tehtävät säästöt siten, että vaikutukset työllisyyteen jäisivät mahdollisimman vähäisiksi.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että ehdotetut muutokset voivat vähentää joidenkin työttömien työnhakijoiden mahdollisuuksia päästä työllistymistä edistäviin palveluihin, jos heille ei ole tarjolla muuta soveltuvaa palvelua kuin työllistäminen kuntaan tai kuntayhtymään. Vuosina 2019—2023 kuntiin ja kuntayhtymiin ammatillisen osaamisen parantamiseen myönnettyllä palkkatuella on ollut vuosittain työllistettynä keskimäärin noin 4 200—5 500 henkilöä. Uusien aloitettujen jaksojen määrä on vuodessa vaihdellut noin 4 800—8 400 aloituksen välillä. Palkkatuen rajaaminen esityksen mukaisesti koskee arviolta edellä kuvatun suuruista joukkoa työttömiä työnhakijoita. Muutos ei sinänsä estä kuntia tai kuntayhtymiä palkkaamasta heikossa työmarkkina-asemassa olevia henkilöitä, mutta työllistämistä ei jatkossa enää lueta työvoimapalveluiden järjestämistehtävän toteuttamiseksi. Muutos saattaa myös lisätä muiden työvoimapalveluiden kysyntää.

Ehdotetut muutokset eivät koske kuntien omistamia yhtiöitä, mutta muutoksella on merkittäviä vaikutuksia kunnallisesti toimiviin työpajoihin, jotka tarjoavat yksilöllistä tukea, osaamisen kasvattamista ja työllistymisen mahdollisuuksia esimerkiksi heikossa asemassa oleville nuorille. Työpajatoiminnassa kuntouttavan työtoiminnan ja työkokeilun osuus on kuitenkin palkkatuetun työn osuutta korkeampi. Muutos ei vaikuta myöskään kolmannella sektorilla toimiviin työpajoihin, joiden rooli työpajatoiminnassa voi mahdollisesti kasvaa.

Perustuslakivaliokunta tarkastelee esityksestä työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle antamassaan lausunnossa (PeVL 55/2024 vp) palkkatukea koskevia muutoksia perustuslain 18 §:n 2 momentin (julkisen vallan velvoite edistää työllisyyttä ja pyrkiä turvaamaan jokaiselle oikeus työhön), 6 §:n 1 momentin (yhdenvertaisuusperiaate), 6 §:n 2 momentin (syrjintäkielto) sekä 121 §:ään sisältyvän rahoitusperiaatteen näkökulmasta. Perustuslakivaliokunnan mukaan sääntely ei ole ongelmallista edellä mainittujen lainkohtien kannalta.

Valiokunnan mietintö TyVM 15/2024 vp

Valmiuslaki

Valmiuslaissa säädetään työvoimaviranomaisen tehtäväksi työnvälityspakko ja työvelvollisuuden toimeenpano tietyissä poikkeusoloissa. Työnvälityspakolla tarkoitetaan tilannetta, jossa poikkeusoloissa eräiden erityisen merkityksellisten toimialojen työvoiman saatavuuden turvaamiseksi muulla kuin tällaisella toimialalla toimiva työnantaja saa palkatessaan uusia työntekijöitä ottaa palvelukseensa vain työvoimaviranomaisten osoittamia työnhakijoita. Poikkeusoloissa työnantajan irtisanomisoikeutta voidaan myös rajoittaa tietyin edellytyksin. Työvelvollisuudella tarkoitetaan tilannetta, jossa työnvälityspakko ja irtisanomisoikeuden rajoittaminen eivät ole riittäviä toimenpiteitä laissa tarkoitettun erityisen merkityksellisen tuotannon turvaamiseksi, jolloin jokainen Suomessa asuva 18—67-vuotias henkilö, jolla on kotikunta Suomessa, on velvollinen tekemään valmiuslain tarkoituksen toteuttamiseksi välttämätöntä työtä. Valmiuslaissa ei kuitenkaan ole määritelty, mitä työvoimaviranomaisella tarkoitetaan. Nykyisin sen on katsottu tarkoittavan TE-toimistoja, ELY-keskuksia, KEHA-keskusta sekä työ- ja elinkeinoministeriötä. TE-toimistojen lakkauttamisen myötä säännöksiä ehdotetaan tältä osin esityksessä muutettavan.

Esityksen mukaan valmiuslain käytännön soveltamistilanteet ovat osoittaneet, ettei valmiuslain sääntely työvelvollisuusrekisterin rekisterinpitäjyydestä sekä työ- ja elinkeinoministeriön ja KEHA-keskuksen tehtävistä ole täysin ajan tasalla. Tästä syystä myös työvelvollisuusrekisterin rekisterinpitäjyys ja edellä mainittujen viranomaisten tehtävät on tarpeen saattaa ajan tasalle valmiuslakiin. Lisäksi valmiuslain 103 §:n 3 momentissa säädetään työvoimaviranomaisen tiedonsaantioikeuksista työvelvollisuusrekisteriä varten tarpeellisista tiedoista, mutta laista ei käy ilmi, millä viranomaisella tai viranomaisilla on momentissa tarkoitettu tiedonsaantioikeus, sillä työvoimaviranomaista ei, kuten edellä todettiin, määritellä valmiuslaissa.

Työnvälityspakon ja työvelvolliseksi määräämisen osalta Ahvenanmaan itsehallintolaissa (1144/1991) tai valmiuslaissa ei nykyisin täsmennetä valtakunnan viranomaisten ja Ahvenanmaan maakunnan viranomaisten välistä toimivaltaa. Toimeenpanon osalta on ollut epäselvää, mikä nykyisin valmiuslaissa tarkoitettu työvoimaviranomainen pystyy käytännössä toteuttamaan tehtävät myös Ahvenanmaan maakunnassa niin, että toimeenpano toimii sujuvasti poikkeusoloissa.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että työvoimapalveluiden järjestämisestä annetussa laissa tarkoitettut työvoimaviranomaiset vastaavat työnvälityspakkoa ja työvelvolliseksi määräämistä koskevista tehtävistä TE-toimistojen lakkauttamisen jälkeen. Lisäksi ehdotetaan, että työvelvollisuusrekisterin yhteisrekisterinpitäjiä ovat työ- ja elinkeinoministeriö, KEHA-keskus sekä työvoimaviranomainen. Työvelvollisuusrekisteriin ja työvelvollisuuden toimeenpanoon liittyviä tiedonsaantioikeuksia täsmennetään niin, että niistä käyvät nykyistä selkeämmin ilmi tiedonsaantiin nimenomaisesti oikeutetut viranomaiset.

Hallintovaliokunta toteaa esityksestä antamassaan lausunnossa (HaVL 20/2024 vp), että työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan on syytä vielä varmistua siitä, ovatko ehdotetut yhteisrekisterinpitäjien vastuunjako ja viranomaisten tiedonsaantioikeutta koskevat säännökset riittävän selkeitä. Myös oikeusministeriö kiinnitti työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan asiantuntijakuulemisissa huomiota henkilötietojen suojaa koskeviin säännöksiin ja tiedonluovutussäännösten täsmentämistarpeeseen. Oikeusministeriö nosti esiin työvelvollisuusrekisterin osalta (valmius-

Valiokunnan mietintö TyVM 15/2024 vp

lain 103 §:n 1 ja 3 momentti), että ehdotettu sääntely ei täsmällisesti säädä vastuunjaosta liittyen muun muassa eheyden ja luottamuksellisuuden periaatteeseen, läpinäkyvyyteen ja rekisteröidyn informointiin, sisäänrakennettuun ja oletusarvoiseen tietosuojaan, käsittelyn turvallisuuteen tai tietosuojaa koskevaan vaikutustenarviointiin, ja katsoi, ettei tämän vuoksi voida varmistua siitä, onko yhteisrekisterinpitäjien välisestä vastuunjaosta säädetty riittävän täsmällisesti.

Valiokunnalle antamassaan lausunnossa oikeusministeriö nosti myös esille, että epäselväksi jää, onko ehdotetun valmiuslain 103 a §:n 1 momentin tarkoituksena mahdollistaa tiedonsaanti rekisteröidyltä itseltä sekä muilta mainituilta tahoilta. Lisäksi huomiota kiinnitettiin siihen, että työvoimaviranomaisilla ei olisi oikeutta saada tietoja rekisteröidyltä itseltään 1 momentin perusteella ja tältä osin tulee varmistaa, että tiedonsaantioikeus on riittävän kattava työvelvollisuuden hoitamiseen.

Edelleen oikeusministeriö toi esiin, että ehdotetussa valmiuslain 103 a §:ssä olisi hyvä määritellä, onko tietojen luovuttamiseen suoraan velvollisuus vai luovutettaisiinko ne pyynnöstä. Oikeusministeriö ehdotti myös muutosta valmiuslain 103 a §:n 3 momenttiin. Tältä osin työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää muutosehdotusta perusteltuna ja ehdottaa, että valmiuslain 103 a §:n 3 momenttia muutetaan jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa tarkemmin kuvatulla tavalla.

Saamansa selvityksen perusteella työelämä- ja tasa-arvovaliokunta toteaa, että työvoimaviranomaisten rooli rekisterinpitäjänä perustuu niille valmiuslaissa säädettyyn tehtävään eli työvelvollisuuden toimeenpanoon valmiuslain 14 luvun perusteella. Työvoimaviranomaiset vastaavat työvelvollisuuden toimeenpanoon liittyvistä tehtävistä ja käyttävät työvelvollisuusrekisterin tietoja lakisääteisten tehtävien hoitamiseen. Lisäksi ne tallentavat rekisteriin tietoja valmiuslaissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi. Työvoimaviranomaisen vastuu rajautuu kunkin työvoimaviranomaisen osalta siten, että kukin työvoimaviranomainen vastaa tietojen käsittelystä omien asiakkaiden osalta. Yhteisrekisterinpitäjien vastuunjaon osalta KEHA-keskus vastaa valmiuslain 103 §:n 3 momentin mukaisesti rekisterin yleisestä toiminnasta ja käytettävyydestä, tietojen eheydestä, suojaamisesta ja säilyttämisestä sekä rekisteriin liittyvien palvelujen teknisestä toteuttamisesta. Nämä tehtävät sisältävät työvelvollisuusrekisterin osalta muun muassa yleisen tietosuoja-asetuksen 12 artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitetut rekisterinpitäjän velvollisuudet, 25 artiklassa tarkoitetun sisäänrakennetun ja oletusarvoisen tietosuojan, 32 artiklassa tarkoitetun käsittelyn turvallisuudesta vastaamisen, 35 artiklassa tarkoitetun tietosuojaa koskevan vaikutusten arvioinnin sekä 36 artiklan ennakkokuulemisen sekä sellaiset yleiset tehtävät, jotka koskevat työvelvollisuusrekisterin tietoturvallisuutta. Näin ollen KEHA-keskus rekisterin perustajana vastaa työvelvollisuusrekisterin osalta esiin nostetuista yleisessä tietosuoja-asetuksessa tarkoitetuista velvollisuuksista.

Valiokunta toteaa saamansa selvityksen perusteella myös, että valmiuslain 103 a §:n 1 momentin on tarkoitus mahdollistaa KEHA-keskukselle sekä työ- ja elinkeinoministeriölle tiedonsaantioikeus rekisteröidyltä itseltä sekä momentissa mainituilta viranomaisilta. Työvoimaviranomaiset toimeenpanevat työvelvollisuutta valmiuslain 14 luvun perusteella työvelvollisuusrekisterissä olevien tietojen pohjalta. Lisäksi työvoimaviranomaiset saavat rekisteröidyltä lisätietoja lakisääteistä tehtävää hoitaessaan ja rekisterinpitäjän roolissa. Valiokunta toteaa valmiuslain 103 a §:n osalta, että vakiintunut tarkoitus on, että tiedot luovutetaan pyynnöstä, koska valmiuslaissa säädetty työvelvollisuuden toimeenpano ja työvelvollisuusrekisteri eivät ole normaalioloissa voimassa ja rekisteri on muutenkin tyhjä.

Valiokunnan mietintö TyVM 15/2024 vp

Perustuslakivaliokunta toteaa esityksestä antamassaan lausunnossa valmiuslain osalta, että valmiuslaki on säädetty poikkeuslakina perustuslain säätämisyjärjestyksessä. Poikkeuslakia voidaan perustuslakivaliokunnan mukaan muuttaa tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä, jollei muutos laajenna alkuperäistä poikkeusta. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan myös sellaiset kokonaisuuden kannalta epäolennaiset lisäykset ja muutokset, jotka sinänsä merkitsevät perustuslakipoikkeuksen vähäistä laajentamista, voidaan toteuttaa tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä, jos perustuslakipoikkeuksena aikanaan säädetyn kokonaisuuden luonnetta ei tällä tavoin muuteta toisenlaiseksi. Perustuslakivaliokunta toteaa, että nyt käsiteltävässä hallituksen esityksessä ehdotetaan toimivaltaisia viranomaisia koskevia muutoksia valmiuslain 91 §:ään ja 14 lukuun sekä työvelvollisuusrekisteriä koskevaan sääntelyyn. Muutokset eivät perustuslakivaliokunnan mukaan laajenna valmiuslaissa tehtyjä poikkeuksia perustuslaista, ja ne voidaan näin ollen käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Ahvenanmaa

Esityksessä valmiuslain työnvälityspakkoa (91 §) ja työmääräyksen antamista (97 §) koskevaa sääntelyä täsmennetään niin, että laissa säädetään erikseen Ahvenanmaan maakunnassa toimivaltaisesta viranomaisesta. Esityksen mukaan KEHA-keskus vastaa työnvälityspakosta ja työvelvolliselle työmääräyksen antamisesta Ahvenanmaan maakunnassa tietyissä poikkeusoloissa. Tämä on esityksen mukaan tarpeen, jotta tehtävät voidaan siirtää sopimusasetuksella Ahvenanmaan maakunnan viranomaiselle.

Työ- ja elinkeinoministeriö on hallituksen esityksen valmistelun yhteydessä pyytänyt lausunnon Ahvenanmaan valtuuskunnalta. Ahvenanmaan valtuuskunnan lausunnon mukaan ehdotettua työnvälityspakkoa koskevaa säännöstä on soveltamisalaltaan ja tarkoitukseltaan pidettävä Ahvenanmaan itsehallintolaissa tarkoitettuna poikkeusoloihin varautumisena eikä normaalina työnvälityksenä. Säännös kuuluu siten valtakunnan toimivaltaan. Valtuuskunta kiinnittää lausunnossa lisäksi huomiota siihen, ettei valtakunnalla ole toimivaltaa säätää velvollisuuksia maakunnan hallitukselle, sen alaisille viranomaisille tai Ahvenanmaan virkamiehille.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan työnvälityspakkoa koskevan sääntelyn lisäksi myös työmääräyksen antamista koskevaa sääntelyä on syytä arvioida samoin kuin Ahvenanmaan valtuuskunnan lausunnossa on tehty. Valmiuslain 91 ja 97 §:n säännökset toimivaltaisesta viranomaisesta Ahvenanmaan maakunnassa eivät perustuslakivaliokunnan mukaan vaikuta lakiehdotuksen käsittelyjärjestykseen.

Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan valmiuslain soveltamiseen Ahvenanmaalla voi kuitenkin liittyä käytännöllisiä ongelmia. Perustuslakivaliokunnan mukaan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan tulisi varmistua siitä, että valmiuslaissa nyt säädettäväksi ehdotettua voidaan tosiasiallisesti myös soveltaa asianmukaisesti Ahvenanmaan maakunnassa. Soveltamisessa tulee perustuslakivaliokunnan mukaan ottaa huomioon myös se, että Ahvenanmaan maakunta on yksikielisesti ruotsinkielinen.

Saamansa selvityksen perusteella työelämä- ja tasa-arvovaliokunta toteaa, että esityksessä ehdotetaan, että KEHA-keskus on työvelvollisuusrekisterin yhteisrekisterinpitäjä sekä perustaja. Rekisterin osalta nykytilan soveltaminen saatetaan samalla lainsäädännön tasolle. KEHA-kes-

Valiokunnan mietintö TyVM 15/2024 vp

kuksella on siis jo liittymäpintaa työvelvollisuutta koskeviin asioihin, ja osaltaan tämän vuoksi valmiuslakitehtäviä Ahvenanmaan maakunnassa ehdotetaan valtakunnan viranomaisista juuri KEHA-keskukselle, vaikkakaan se ei normaalioloissa vastaa työnvälityksestä Ahvenanmaalla. Yhteisrekisterinpitäjyys sekä rekisterin perustamistehtävä kuitenkin tukevat myös esitettyjen tehtävien hoitamista Ahvenanmaan maakunnassa poikkeusoloissa.

Saadun selvityksen perusteella valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että työ- ja elinkeinoministeriön ja KEHA-keskuksen välisessä tulossopimuksessa on tarkoitus sopia KEHA-keskuksen valmiuslain mukaisten tehtävien asianmukaisesta hoitamisesta. Tarvittaessa tulossopimuksen jatkovalmistelussa voidaan sopia täsmäntävästi valmiuslaissa KEHA-keskukselle säädettyjen tehtävien hoitamisesta tulevaisuudessa. Työ- ja elinkeinoministeriö seuraa tulossopimuksen toteutumista, joten tämän perusteella on mahdollista varmistaa, että KEHA-keskus pystyy myös tosiasiallisesti hoitamaan Ahvenanmaan maakunnassa sille ehdotetut, valmiuslaissa säädetty tehtävät. Valiokunta korostaa, että KEHA-keskuksen tulee valtion viranomaisena noudattaa kielilakia (423/2003) toiminnassaan, joten sen tulee jo nykyisin hoitaa tehtäviään myös ruotsin kielellä.

Lopuksi valiokunta nostaa vielä esille, että valmiuslakiin ehdotettavat muutokset mahdollistavat valmiuslakitehtävien siirron Ahvenanmaan itsehallintolain 32 §:ssä tarkoitetulla sopimusasetuksella Ahvenanmaan maakunnan viranomaiselle, jos tämä katsotaan tarkoituksenmukaiseksi. Sopimusasetuksella tehtäviä voidaan siirtää vain valtakunnan viranomaisilta. Sopimusasetus ja sen sisältö kuitenkin valmistellaan erikseen, jos sopimukseen päästään valtakunnan ja Ahvenanmaan välillä. (*Valiokunnan lausumaehdotus*)

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

2. Laki valmiuslain muuttamisesta

Lain johtolause. Valiokunta ehdottaa lain johtolauseeseen lakiteknistä korjausta.

14 luku. Työvelvollisuus

103 a §. Tiedonsaantioikeus ja tietojen luovuttaminen. Esityksessä ehdotetun 103 a §:n 3 momenttiin siirretään nykyisin valmiuslain 103 §:n 4 momentissa oleva säännös. Tiedonsaantioikeutta säännöksessä ei ole sidottu tarpeellisuusvaatimukseen, eikä sitä näin ollen ole muotoiltu perustuslakivaliokunnan vakiintuneessa käytännössä edellytetyllä tavalla (esim. PeVL 28/2014 vp). Valiokunta ehdottaa tämän vuoksi tarpeellisuusvaatimuksen lisäämistä momenttiin seuraavasti: ”Työvelvollisuusrekisteristä voidaan sen estämättä, mitä tietojen salassapidosta säädetään, luovuttaa 95 §:n 2 momentissa tarkoitettujen henkilöiden tietoja sosiaali- ja terveysministeriölle sekä aluehallintovirastolle, siltä osin kuin tiedot ovat tarpeellisia 95 §:n 2 momentissa tarkoitettun työvelvollisuuden suunnittelua ja järjestämistä varten.”

Valiokunnan mietintö TyVM 15/2024 vp

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 120/2024 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 120/2024 vp sisältyvän 2. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Eduskunta hyväksyy yhden lausuman. (Valiokunnan lausumaehdotus)

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain (380/2023) 83 §:n 1 momentti, 91 §:n 1 momentin 1 kohta sekä 95 ja 98 §, sellaisena kuin niistä on 95 § osaksi laissa 280/2024, seuraavasti:

83 §

Työnantajaan liittyvät palkkatuen edellytykset

Palkkatukea voidaan myöntää hyvinvointialueelle, hyvinvointiyhtymälle, Helsingin kaupungille sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen eriytettäviin tehtäviin sekä muulle yhteisölle ja työnantajalle, ei kuitenkaan valtion virastolle tai laitokselle. Kunnalle ja kuntayhtymälle voidaan myöntää palkkatukea vain 87 ja 89 §:n nojalla, lukuun ottamatta Helsingin kaupunkia sen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen eriytettävien tehtävien osalta. Luonnolliselle henkilölle palkkatukea voidaan myöntää vain taloudelliseen toimintaan.

Valiokunnan mietintö TyVM 15/2024 vp

91 §

Tuella palkatun siirtäminen

Palkkatuen saaja voi siirtää tuella palkatun työsopimuslain 1 luvun 7 §:n 3 momentin mukaisesti toisen työnantajan (*käyttäjäyritys*) tehtäviin, jos työvoimaviranomainen on myöntänyt luvan tuella palkatun siirtoon. Siirron edellytyksenä on, että:

1) käyttäjäyritys täyttää 83 §:n 1 momentissa sekä 3 momentin 1 ja 3—5 kohdassa tarkoitetut työnantajaa koskevat palkkatuen myöntämisen edellytykset;

95 §

55 vuotta täyttäneiden työllistämistuki

Työvoimaviranomainen myöntää työnantajalle työllistämistukea 55 vuotta täyttäneen, vähintään 24 kuukautta tuen myöntämistä välittömästi edeltäneiden 28 kuukauden aikana työttömänä olleen työnhakijan palkkaamiseen työsuhteeseen. Tuki myönnetään kunnalle, kuntayhtymälle, hyvinvointialueelle taikka muulle yhteisölle tai työnantajalle, ei kuitenkaan valtion virastolle tai laitokselle. Luonnolliselle henkilölle työllistämistukea voidaan myöntää vain taloudelliseen toimintaan.

Työllistämistuen myöntäminen edellyttää lisäksi, että työsuhteeseen palkattavan työsopimuksen mukainen työaika on vähintään 25 tuntia viikossa tai, jos alan säännöllinen enimmäistyöaika on alle 37,5 tuntia viikossa, vähintään 65 prosenttia säännöllisestä enimmäistyöajasta. Työnantajan on myös sitouduttava maksamaan vähintään kyseiseen työsuhteeseen sovellettavan työehtosopimuksen mukaista palkkaa tai, jollei sovellettavaa työehtosopimusta ole, tavanomaista ja kohtuullista palkkaa kyseisestä työstä.

Työllistämistukea ei myönnetä, jos:

1) työnantaja on tuen hakemista edeltäneiden 12 kuukauden aikana irtisanonut tuotannollisista tai taloudellisista syistä työntekijöitä, eikä työnantaja ole tämän jälkeen palkannut työntekijöitä siten, että työnantajaan työsuhteessa olevien työntekijöiden määrä tuen myöntämishetkellä on vähintään yhtä suuri kuin työntekijöiden määrä irtisanomisajankohtana;

2) työnantaja on laiminlyönyt palkanmaksuvelvollisuuttaan tai velvollisuuksiaan suorittaa veroja tai lakisääteisiä maksuja;

3) työnantaja on syylistynyt 83 §:n 3 momentin 4 kohdassa tarkoitettuun menettelyyn;

4) työnantajalle on aiemmin myönnetty 55 vuotta täyttäneiden työllistämistukea tai 81 §:ssä tarkoitettua palkkatukea saman henkilön työsuhteesta aiheutuviin palkkakustannuksiin ja tuen päättymisestä on kulunut alle kolme vuotta;

5) työnantajalle on myönnetty saman henkilön palkkakustannuksiin muuta tukea;

6) tuella palkattavan palkka määräytyisi yksinomaan työn tuloksen perusteella; tai

7) työsuhde, jota varten tuki on tarkoitettu, on alkanut ennen kuin tuen myöntämisestä on tehty päätös.

Valiokunnan mietintö TyVM 15/2024 vp

98 §

Tuki työolosuhteiden järjestelyyn

Työvoimaviranomainen voi myöntää tukea työnantajalle työolosuhteiden järjestelyyn (*työolosuhteiden järjestelytuki*), jos työhön palkattavan tai työssä olevan henkilön vamma tai sairaus edellyttää työvälineiden hankkimista tai työpaikalla tehtäviä muutoksia ja hankinnasta tai muutoksesta työnantajalle aiheutuvia kustannuksia on pidettävä työnantajan taloudellinen tilanne huomioon ottaen merkittävänä. Työolosuhteiden järjestelytukea voidaan myöntää myös korvaamaan toisen työntekijän antamaa apua.

Tuki myönnetään kunnalle, kuntayhtymälle, hyvinvointialueelle taikka muulle yhteisölle tai työnantajalle, ei kuitenkaan valtion virastolle tai laitokselle. Luonnolliselle henkilölle työolosuhteiden järjestelytuki voidaan myöntää vain taloudelliseen toimintaan. Taloudellista toimintaa harjoittavalle työnantajalle työolosuhteiden järjestelytuki myönnetään valtioneuvoston yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen mukaisena tukena.

Työolosuhteiden järjestelytukena korvattavista kustannuksista sekä tuen enimmäismäärästä ja -kestosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20____.

2.

Laki

valmiuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valmiuslain (1552/2011) 91 §:n 1 momentti, 99 §:n 2 momentti ja 103 §, sellaisina kuin niistä ovat 99 §:n 2 momentti laissa 1455/2016 ja 103 § laissa 706/2022, sekä lisätään lakiin uusi 97 §:ään uusi 2 momentti ja lakiin uusi 103 a §, seuraavasti:

91 §

Työnvälityspakko

Maanpuolustuksen, väestön suojaamisen, terveydenhuollon tai toimeentulon taikka huoltovarmuuden kannalta erityisen merkityksellisten toimialojen työvoiman saatavuuden turvaamiseksi muulla kuin tällaisella toimialalla toimiva työnantaja saa palkatessaan uusia työnteki-

Valiokunnan mietintö TyVM 15/2024 vp

jöitä 3 §:n 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa ottaa palvelukseensa vain työvoimapalveluiden järjestämisestä annetussa laissa (380/2023) tarkoitettujen työvoimaviranomaisten (*työvoimaviranomainen*) osoittamia työnhakijoita (*työnvälityspakko*). Ahvenanmaan maakunnassa työnvälityspakosta vastaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskus.

14 luku

Työvelvollisuus

97 §

Työmääräys

Ahvenanmaan maakunnassa 1 momentissa tarkoitetun työmääräyksen antaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskus.

99 §

Työmääräystä annettaessa huomioon otettavat seikat

Alle seitsemänvuotiaan tai pysyvästi taikka pitkäaikaisesti sairaan lapsen huoltajalle saadaan antaa työmääräys työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 10 §:ssä tarkoitetun työssäkäyntialueen ulkopuolelle vain, jos maanpuolustuksen kannalta tärkeän tuotannon ylläpitäminen sitä henkilön erityinen koulutus tai muu siihen rinnastettava syy huomioon ottaen välttämättä vaatii.

103 §

Työvelvollisuusrekisteri

Työ- ja elinkeinoministeriö päättää työvelvollisuusrekisterin perustamisesta 3 §:n 1, 2 ja 4—6 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa työvelvollisuuden täytäntöönpanoa ja työvoiman ohjausta varten. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskus vastaa rekisterin perustamisesta.

Työvelvollisuusrekisteri sisältää tietoja työvelvollisista ja työnantajista. Rekisteriin tallennetaan työvelvollisen tunnistetiedot. Rekisteriin voidaan lisäksi tallentaa tietoja työvelvollisen ammatista, koulutuksesta ja työllisyydestä sekä huoltovelvollisuudesta, työkyvystä ja käytettävyydestä. Rekisteriin tallennetaan lisäksi tietoja työnantajien nimistä ja tuotanto- tai palvelutoimialoista sekä toimipaikkojen sijainnista. Työkykyyn liittyvät terveydentilaa tai vammaisuutta koskevat tiedot saa tallentaa, jos tietojen käsittely on välttämätöntä niiden huomioon ottamiseksi 99 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla. Rekisteriin tallennettavat tiedot ovat salassa pidettäviä.

Valiokunnan mietintö TyVM 15/2024 vp

Työ- ja elinkeinoministeriö, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskus sekä työvoimaviranomaiset ovat työvelvollisuusrekisterin yhteisrekisterinpitäjiä. Työvoimaviranomaiset vastaavat luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679 (yleinen tietosuojasetus) rekisterinpitäjälle säädetyistä velvoitteista siltä osin kuin ne käsittelevät rekisterin tietoja tässä laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Kehittämis- ja hallintokeskus vastaa 1 momentissa säädetyin lisäksi rekisterin yleisestä toiminnasta ja käytettävyydestä, tietojen eheydestä, suojaamisesta ja säilyttämisestä sekä rekisteriin liittyvien palvelujen teknisestä toteuttamisesta. Kukin työvoimaviranomainen vastaa rekisterinpitäjän tehtävistä käsittelyvastuullaan olevien tietojen osalta. Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa yleisessä tietosuojasetuksessa rekisterinpitäjälle säädetyistä velvoitteista siltä osin, kun se päättää rekisterin perustamisesta. Lisäksi kehittämis- ja hallintokeskus vastaa tietojen luovuttamisesta työvelvollisuusrekisteristä niille tahoille, joille on laissa säädetty oikeus saada salassapitosäännösten estämättä tietoja työvelvollisista. Rekisteröity voi kuitenkin käyttää yleisen tietosuojasetuksen mukaisia oikeuksiaan suhteessa kuhunkin rekisterinpitäjään ja kutakin rekisterinpitäjää vastaan.

Tiedot poistetaan työvelvollisuusrekisteristä kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun tämän lain II osan soveltaminen on päättynyt. Poistettavat tiedot arkistoidaan. Arkistotoimen tehtävistä ja arkistoon siirrettävistä asiakirjoista on voimassa, mitä arkistolaissa (831/1994) tai sen nojalla säädetään tai määrätään.

103 a §

Tiedonsaantioikeus ja tietojen luovuttaminen

Työ- ja elinkeinoministeriöllä ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksella on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada 103 §:n 2 momentissa tarkoitettuja tietoja rekisteröidyn lisäksi väestö- ja eläketurvarekistereistä sekä lääkintä- ja terveydenhuollossa työskentelevien henkilöiden tietoja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston rekistereistä, jos tiedot ovat tarpeen niille tässä laissa säädettyjen tehtävien hoitamista varten.

Työ- ja elinkeinoministeriöllä, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksella ja työvoimaviranomaisella on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada muilta viranomaisilta tietoja yritysten tai muiden yhteisöjen merkityksestä maanpuolustukselle tai maan talouselämän jatkuvuuden turvaamiselle, jos tiedot ovat tarpeen työvelvollisuuden tarkoituksenmukaisen toteuttamisen kannalta.

Työvelvollisuusrekisteristä voidaan sen estämättä, mitä tietojen salassapidosta säädetään, luovuttaa 95 §:n 2 momentissa tarkoitettujen henkilöiden tietoja sosiaali- ja terveysministeriölle sekä aluehallintovirastolle, **siltä osin kuin tiedot ovat tarpeellisia** 95 §:n 2 momentissa tarkoitettun työvelvollisuuden suunnittelua ja järjestämistä varten.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ .

Valiokunnan mietintö TyVM 15/2024 vp

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus yhdessä Ahvenanmaan maakunnan kanssa löytää valmiuslain kokonaisuudistuksen yhteydessä ratkaisun valmiuslain toimivaltuuksien soveltamisesta myös Ahvenanmaalla.

Helsingissä 29.11.2024

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Saara-Sofia Sirén kok
varapuheenjohtaja Lauri Lyly sd
jäsen Miko Bergbom ps
jäsen Fatim Diarra vihr
jäsen Jessi Jokelainen vas
jäsen Atte Kaleva kok
jäsen Mikko Lundén ps
jäsen Niina Malm sd
jäsen Anders Norrback r
jäsen Olga Oinas-Panuma kesk
jäsen Karoliina Partanen kok
jäsen Jorma Piisinen ps
jäsen Mikko Polvinen ps
jäsen Piritta Rantanen sd
jäsen Tere Sammallahti kok
jäsen Timo Suhonen sd
varajäsen Markku Siponen kesk (osittain)

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

istuntoasiainneuvos Miika Suves

**Valiokunnan mietintö TyVM 15/2024 vp
Vastalause 1**

Vastalause 1

Perustelut

1. lakiehdotus työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

Poistamalla palkkatuetun työn käytön työllistämiskeinona hallitus vaikeuttaa tukityöllistettyjen mahdollisuuksia työllistyä avoimille työmarkkinoille. Palkkatuettu työ on ollut tärkeä väline ja väylä avoimille työmarkkinoille pääsyyn ja työllistymiseen. Monelle se on ollut ensimmäinen askel kohti työelämää.

Palkkatuetun työn käytön lopettamisella on myös suora vaikutus vaikeimmin työllistyvien työllistymismahdollisuuksiin. Hallitus vaikeuttaa toimellaan osaltaan myös työvoimaviranomaisen työtä, kun työllistämisen keinovalikoimaa jälleen rajataan. Heikennys osuu huonoon ajankohintaan, kun työttömyys on erittäin korkealla tasolla ja kun tehdään TE-uudistus, jonka perusteella palvelut siirtyvät kunnille vuoden 2025 alusta. Tällaisessa tilanteessa olisi kaikki työllistämiskeinot syytä pitää käytettävissä.

Monelle palkkatuettua työtä tekevälle henkilölle kunnat ja kuntayhtymät ovat käytännössä olleet ainoat työllistymispaikat. Vaikeimmin työllistyvien osalta avoimille työmarkkinoille työllistyminen voi olla vaikeaa esimerkiksi alentuneen työkyvyn tai sairauden vuoksi. Kuntien ja kuntayhtymien käyttämä palkkatuettu työ on mahdollistanut pitemmällä aikavälillä mahdollisuuden työllistyä yksityiselle sektorille. Kunnat ovat työllistäneet palkkatuen avulla esimerkiksi vaikeimmin työllistyviä ja pitkäaikaistyöttömiä yksityistä sektoria enemmän. Lisäksi kunnalla on ollut merkittävä rooli sosiaalisessa työllistämisessä.

Hallituksen esityksen mukaan työvoimaviranomainen voisi edelleen myöntää palkkatukea kunnalle tai kuntayhtymälle ainoastaan alentuneesti työkykyisen henkilön tai 60 vuotta täyttäneen pitkään työttömänä olleen henkilön palkkaamiseen. Palkkatuen myöntäminen kunnalle tai kuntayhtymälle ammatillisen osaamisen parantamiseen ei kuitenkaan olisi enää mahdollista. Jatkossa kunnat ja kuntayhtymät olisi rajattu palkkatuen käytön ulkopuolelle. Kuntien valtionosuuksista leikataan 37 miljoonaa euroa työllisyysmäärärahoja. Leikkaus osuu erittäin huonoon aikaan työttömyyden edelleen kasvaessa.

Tukityöllistyneistä 80—90 prosenttia on ollut ammatillisen osaamisen parantamisessa, mikä on johtanut tukityöllistettyjen työllistymismahdollisuuksien kasvamiseen ja mahdollisuuksien lisääntymiseen työllistyä avoimille työmarkkinoille.

Kuitenkaan tukityöllistettyjen henkilöiden työpanosta ei ole huomioitu mitenkään laskelmissa, vaikka he tekevät normaalia työtä normaaleilla työehdoilla. Tukityöllistettyjen työpanos on ollut arvokasta ja tarpeellista. Kunnissa ja kuntayhtymissä on ollut palkkatuetussa työssä noin 10 000—12 000 henkeä. Todennäköistä on, että tästä henkilömäärästä iso osa ei nyt työllisty avoimille työmarkkinoille, etenkin tässä työllisyystilanteessa.

Valiokunnan mietintö TyVM 15/2024 vp
Vastalause 1

Edellä mainittujen syiden takia palkkatukea pitäisi voida käyttää jatkossakin väylänä päästä työelämään kiinni ja edistää tukityöllistettyjen työllistymismahdollisuuksia. Työllistämiskeinovalikoimaa ei tulisi rajata, vaan päinvastoin. Parempi työllisyystilanne auttaa pitemmällä välillä aikavälillä sekä julkista taloutta että tukityöllistettyjä saamaan työpaikan avoimelta sektorilta.

Työllisyysmäärärahojen leikkausta 37 miljoonalla eurolla ei pidä tehdä.

2. lakiehdotus valmiuslain muuttamisesta

Valmiuslain muuttamiseen ei ole huomautettavaa.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että 1. lakiehdotus hylätään ja

että 2. lakiehdotus hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena.

Helsingissä 29.11.2024

Lauri Lyly sd
Piritta Rantanen sd
Niina Malm sd
Timo Suhonen sd
Jessi Jokelainen vas
Fatim Diarra vihr

Valiokunnan mietintö TyVM 15/2024 vp Vastalause 2

Vastalause 2

Perustelut

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että työvoimaviranomainen voisi jatkossa myöntää palkkatukea kunnalle tai kuntayhtymälle ainoastaan alentuneesti työkykyisen henkilön tai 60 vuotta täyttäneen pitkään työttömänä olleen henkilön palkkaamiseen. Työvoimaviranomainen voisi kuitenkin myöntää palkkatukea ammatillisen osaamisen parantamiseen Helsingin kaupungille siltä osin kuin työllistettävä henkilö työllistyisi sellaisiin tehtäviin, joista muualla Suomessa vastaa hyvinvointialue. Palkkatukea voitaisiin myöntää jatkossa edelleen hyvinvointialueille.

Hallituksen tavoitteena on, että esitys tuottaa 37 miljoonan euron säästöt ja että palkkatuki kohdistuisi nykyistä merkittävämmiin yksityiselle ja kolmannelle sektorille.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan työ- ja elinkeinoministeriöstä saaman tiedon mukaan vuosina 2019—2023 kunnissa ja kuntayhtymissä on ollut palkkatuetussa työssä noin 10 000—12 000 eri henkilöä. Heidän työllistymisensä yksityiselle tai kolmannelle sektorille voi olla haastavaa lyhyellä aikavälillä ja työttömyyden kasvettua muutoinkin viime kuukausina.

Suomessa on Euroopan kolmanneksi korkein työttömyys, joka pahenee toiseksi nopeimmin. Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan tänä vuonna lokakuun lopussa oli yhteensä 285 200 työttöntä työnhakijaa. Tämä on 29 100 enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Uusia avoimia työpaikkoja oli 26 700 vähemmän kuin edellisvuonna. Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan vuoden 2024 lokakuussa oli 15—74-vuotiaita työllisiä 19 000 vähemmän kuin vuosi sitten. Vuoden 2024 lokakuussa 15—74-vuotiaita työttömiä oli 38 000 enemmän vuoden takaiseen verrattuna.

Keskusta on huolissaan hallituksen keinoista puuttua kasvavaan työttömyyteen. Hallituksen politiikasta puuttuvat kokonaan työllisyyden kasvua edistävät ja vaikuttavat kasvutoimet. Päinvastoin monet hallituksen päätökset vaikeuttavat uusien työntekijöiden palkkaamista ja ihmisten kouluttautumista uudelleen.

Kunnat on myös jätetty hallituksen toimesta oman onnensa nojaan. Hallitus leikkaa kuntien rahoituksesta samalla kun työllisyys- ja elinkeinopalvelut siirtyvät kuntien vastuulle 1.1.2025. Hallituksen olisi pitänyt keventää kuntien tehtäviä rahoitusleikkauksien ohessa, mutta nyt toimitaan päinvastoin. Keskusta vaatii, että hallituksen tulee osoittaa lupaustensa mukaisesti kuntien uusiin tehtäviin ja velvoitteisiin täysimääräinen rahoitus. Nyt näin ei ole TE-uudistuksen käynnistyessä käymässä. Tämä uhkaa TE-uudistuksen siirron toteutumista sujuvasti ja palvelutaso säilyttäen.

Kuntaliitto on todennut työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle antamassaan lausunnossa, että lakiehdotuksessa on kysymys yksinomaan palkkatuen rahoitukseen kohdistuvasta leikkauksesta eikä kysymys ole tarkoituksenmukaisuuden tai esimerkiksi normien purkumielessä tehdyistä muutoksista. Kuntaliiton mukaan tavoitteena ei ole vähentää kuntien tehtäviä vaan kuntien työllisyysmäärärahoja ja tehdyillä leikkauksilla vaikeutetaan tulevien työvoimaviranomaisten mahdollisuuksia edistää työllisyyttä.

Valiokunnan mietintö TyVM 15/2024 vp
Vastalause 2

Kuntaliitto toteaa valiokunnalle antamassaan lausunnossaan myös, että alentuneesti työkykyisten ja yli 60-vuotiaiden pitkään työttömänä olleiden osalta työvoimaviranomaisen ei edellytetä arvioivan palkkatuella tuetun työn parantavan palkkatuella työllistetyin mahdollisuuksin työllistyä avoimille työmarkkinoille. Tämä on ristiriidassa TE24-uudistuksen ja siihen kytketyn kannustavan rahoitusmallin kanssa. Kuntaliitto muistuttaa, että niin uudistus kuin siihen kytketty rahoitusmalli edellyttävät työvoimaviranomaisen toimivan mahdollisimman tehokkaasti ja vaikuttavasti. Tällöin palveluiden vaikuttavuutta arvioidaan nimenomaan siitä näkökulmasta, miten ne edistävät työnhakijaa työllistymään avoimille työmarkkinoille.

Kuntaliiton lausunnosta käy ilmi, että tämän vuoden syyskuussa työttömyyden keston perusteella palkkatuella kuntiin työllistettyjä oli noin 6 100. Lausunnossa on arvioitu, että heistä noin 69 prosenttia (noin 4 200) tippuisi pois palkkatuelta. Kuntaliitto huomauttaa, että jos nämä henkilöt siirtyvät työttömyysetuuden piiriin, syntyy heistä kunnille arviolta 9—16 miljoonan vuosittaiset lisäkulut. Hallituksen esitys ei tunnista näitä lisääntyviä etuuskuluja.

Keskustan valiokuntaryhmä kannattaa lakiehdotuksen hyväksymistä, mutta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa sen vaikutuksia ja tuo tarvittaessa eduskuntaan pikaisesti korjaavat lakimuutokset, jos palkkatuen rajaus lisää merkittävästi työttömäksi jäävien henkilöiden määrää ja siten kuntien kustannuksia muun muassa sakkomaksujen kasvun vuoksi. Pidämme erittäin hyvänä, että palkkatuen rajaus ei koske yli 60-vuotiaita eikä osatyökykyisiä työntekijöitä, joiden työllistyminen on muutoinkin vaikeampaa.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hyväksytään yksi lausuma. (Vastalauseen lausumaehdotus)

Vastalauseen lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa lakimuutoksen vaikutuksia ja tuo eduskuntaan viivyttämättä lakimuutoksen, mikäli lakimuutos lisää merkittävästi työttömäksi jäävien henkilöiden määrää ja kuntien kustannuksia.

Helsingissä 29.11.2024

Olga Oinas-Panuma kesk
Markku Siponen kesk